

**Plan działania Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu
na lata 2025 – 2030**

Iwona Mohl

PLAN ROZWOJU INSTYTUCJI NA LATA 2025-2030

Realizacja priorytetowych celów muzeum, jakimi są: gromadzenie i trwała ochrona dóbr kulturalnego i naturalnego dziedzictwa ludzkości oraz ich konsekwentne opracowywanie i udostępnianie publiczności, wymaga i w dużym stopniu zależy od dostosowania infrastruktury instytucji do wymogów technicznych. Te zaś wynikają z metodologii współczesnego muzealnictwa, konieczności podniesienia bezpieczeństwa zbiorów oraz zapewnienia pełnej dostępności osobom o szczególnych potrzebach.

Z tego względu oba budynki Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu wymagają przeprowadzenia kompleksowych prac modernizacyjnych o szerokim zakresie rzeczowym. Część z nich, począwszy od 2019 roku do chwili obecnej, już zrealizowano: m. in. izolacje pionowe budynku, uszczelnienie kanalizacji pod gmachem przy pl. Jana III Sobieskiego, remont dachu wraz z jego termomodernizacją nad częścią administracyjno-biurową, a także szeroko zakrojone remonty magazynów zbiorów, w ramach których ich wnętrza otrzymały nowoczesne wyposażenie, jak choćby urządzenia klimatyzacyjne w magazynach na ostatniej kondygnacji budynku.

W najbliższych latach 2025-2027 strategicznym działaniem dla nas będzie realizacja procesu inwestycyjnego pn. *Modernizacja infrastruktury Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu wraz z budową nowych wystaw stałych, w aspekcie rozwijania kompetencji kulturowych społeczeństwa*, na które instytucja otrzymała dofinansowanie w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021-2027 (FE SL 2021 – 2027) Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, uznając go za jeden z priorytetowych projektów. Jego przedmiotem będzie przebudowa i unowocześnienie budynku wystawowego Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu przy pl. Jana III Sobieskiego, obejmujące modernizację elewacji i podcieni wraz ze strefą wejścia głównego, która dzięki zmianom stanie się bardziej przestrzenna, przejrzysta i nowoczesna. Techniczne aspekty projektu będą zakładać również wymianę i modernizację przestarzałych instalacji czy montaż instalacji BMS. Chęć stworzenia przestrzeni muzeum w nowej, uwspółcześnionej odsłonie, a co za tym idzie, stworzenia lepszych warunków do przechowywania obiektów muzealnych i wykreowanie miejsca komfortowego dla wszystkich zwiedzających, będzie wymagała sporych ingerencji również w strukturze budynku. Zmiany obejmą więc częściową termomodernizację dachu z przywróceniem naświetli oraz modernizację klatki schodowej, rozbudowę systemów wentylacji i klimatyzacji, wymianę stolarki okiennej czy montaż podnośnika z poziomu IV na zaprojektowaną antresolę. To wszystko wymagać będzie zmian również w obrębie samych ekspozycji, czyli ich adaptację, dostosowanie i wyposażenie pod nowe wystawy. Niezbędne stanie się też opracowanie projektów i wykonanie nowych wystaw stałych: archeologicznej, etnograficznej, trzeciej części wystawy przyrodniczej „Miasto” oraz modernizacja sektorów już istniejących, oczywiście zgodnie z zakresem wskazanym w dokumentacji technicznej, ze szczególnym uwzględnieniem zasad dostępności.

Zwiększenie potencjału technicznego budynku umożliwi realizację celu przedsięwzięcia, jakim jest poszerzenie oferty kulturalno-edukacyjnej, dzięki której faktem stanie się

przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, budowanie kompetencji poznawczych i poziomu świadomego uczestnictwa w procesach socjalizacji przez kulturę i edukację dla każdego, w tym dla grup wymagających działań włączających, będących wynikiem przedstawianych nam oczekiwań szkół, środowisk reprezentujących osoby niepełnosprawne, o szczególnych potrzebach oraz zagrożonych wykluczeniem kulturowym.

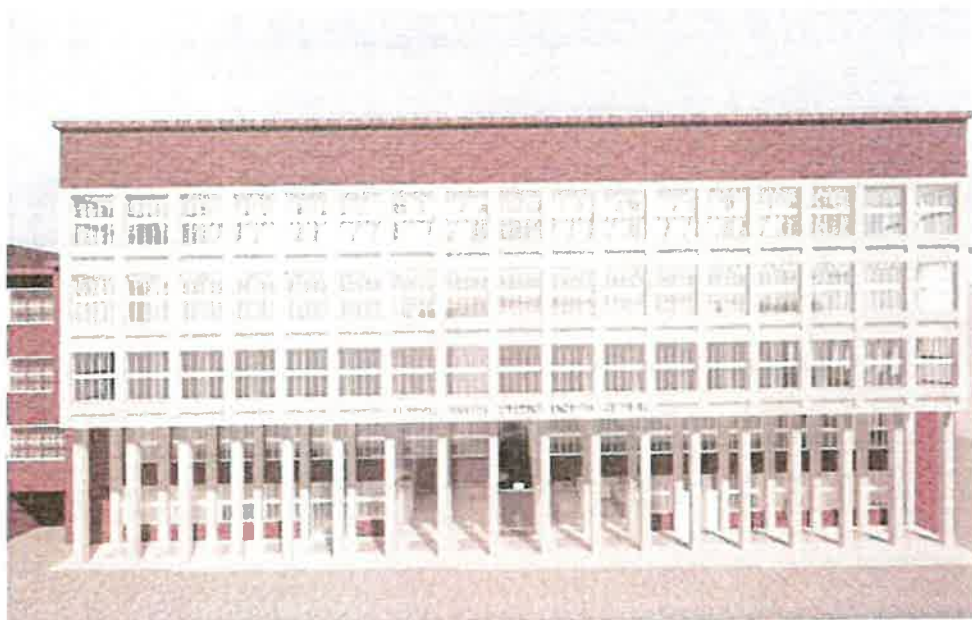
Wierzymy, że planowane przedsięwzięcie umożliwi tworzenie przez Muzeum projektów kładących nacisk na postawy zaangażowania społecznego na rzecz lokalnej historii, sztuki i tym samym wykreowanie miejsca spotkań i działań edukacyjnych oraz współpracy z otoczeniem, w tym z: samorządem lokalnym, przedsiębiorcami, NGO, stowarzyszeniami, grupami zainteresowań.

Szczególnie zależy nam na propagowaniu działań *stricto* związanych z dziedzictwem kulturowym regionu i kraju wśród młodych odbiorców, które to przełożyłyby się bezpośrednio na znacznie większą frekwencję. Filarem staną się zaprojektowane od podstaw i wybudowane, nowe wystawy stałe: archeologiczna i etnograficzna, a także zmodernizowana i rozbudowana o trzecią część – *Miasto* – ekspozycja przyrodnicza. Bazując na nich, Muzeum będzie miało możliwość wprowadzenia różnorodnych i licznych produktów wiedzy, jak: wystawy, publikacje, konferencje, projekty czy cykle edukacyjne. Równocześnie będziemy w stanie zapewnić odpowiednie warunki dla eksponowanych muzealiów i znacząco podnieść komfort zwiedzania przygotowywanych ekspozycji.

Jesteśmy przekonani, że połączenie naszych starań w postaci przygotowywanych w przyszłości wydarzeń oraz nowoczesność i dostępność wystaw zlokalizowanych w zabytkowym budynku wpłynie na zwiększenie liczby uczestników w wydarzeniach kulturalnych, organizowanych przez muzeum, niezależnie od ich wieku oraz szczególnych potrzeb grup czy indywidualnych gości.

Planowane akcje, będące już w fazie wstępnych przygotowań, zakładają także oddziaływanie na gospodarkę poprzez tworzenie nowych miejsc pracy czy na środowisko, ponieważ projekt przewiduje zastosowanie materiałów i technologii umożliwiających obniżenie zapotrzebowania energetycznego, z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich, związanych z zabytkowością budynku. Jednocześnie uzyskana zostanie ekonomizacja kosztów eksploatacji placówki, a wartość infrastruktury Muzeum ulegnie wzrostowi.

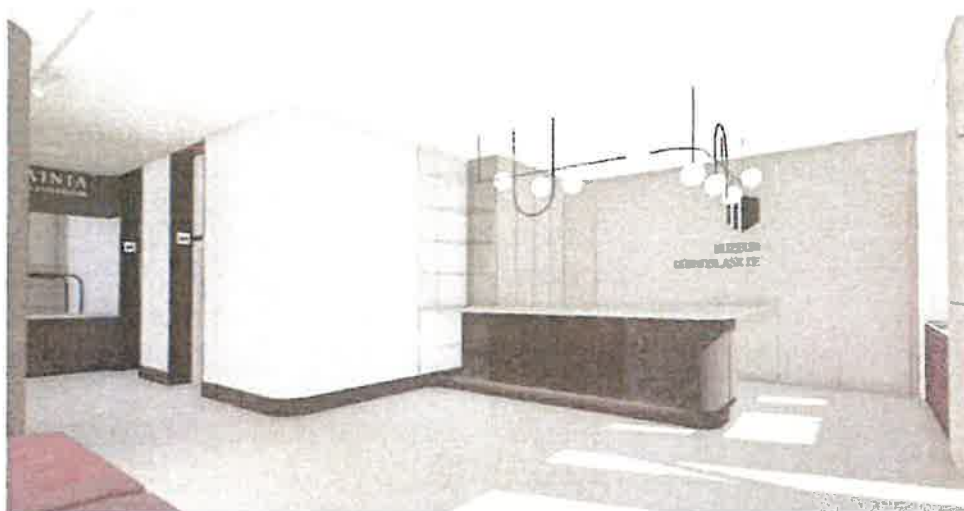
Finalnie zostanie przywrócona do świetności jedna z wiodących realizacji architektury modernistycznej z okresu międzywojnia, co przyczyni się do poszerzenia listy atrakcji turystycznych województwa śląskiego. Co jednak najważniejsze i na co kładziemy szczególnie nacisk, zostaną zniesione ograniczenia w dostępie do oferty kulturalnej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Wizualizacja budynku wystawienniczego

Strefa wejścia do budynku - recepcja

Recepcja

Wizualizacja projektu części wystawy archeologicznej

Handwritten signature in blue ink.

Wizualizacja projektu części edukacyjnej wystawy archeologicznej

Wizualizacja projektu części wystawy etnograficznej

[Handwritten signature]

Wizualizacja części projektu wystawy etnograficznej

Odbiory, zarówno projektów architektoniczno-budowlanych budynku, jak i wystaw, zostały zaplanowane na II kwartał 2025 roku. W związku z przygotowaniami do rozpoczęcia planowanej przebudowy, znaczącym przedsięwzięciem logistycznym stanie się przeprowadzenie procesu relokacji zbiorów, wykonywanego etapowo, poczynając od kwietnia 2025 roku. Cała działalność ekspozycyjna w latach 2026-2027 będzie realizowana wyłącznie w budynku dawnego starostwa przy ul. Korfanteo 34, którego przestrzeń wystawiennicze stanowią jedynie 15% powierzchni wystawowych gmachu głównego. Z propozycji zaplanowanych na przełom 2025/2026 oraz lata 2026-2027 wiodącymi będą ekspozycje interdyscyplinarne, dotyczące zagadnień z dziedziny archeologii i przyrody w aspekcie historii rozwoju życia na Ziemi oraz szeroko pojętego ubioru, obejmującego także szaty królestwa zwierząt. Obok działań wystawienniczych znajdą się tam też wydarzenia z zakresu edukacji muzealnej, koncentrującej się przede wszystkim na aktualnie prezentowanych wystawach – oprowadzaniach kuratorskich i lekcjach muzealnych. Ich uzupełnieniem, cieszącym się dotąd ogromnym uznaniem, będą warsztaty rzemiosła artystycznego oraz przyrodnicze, prowadzone w przymuzealnym ogrodzie dydaktycznym. W części edukacyjnej nie zabraknie także wspomnień o ważnych datach w historii regionu, np. m. in. upamiętnienia 45. rocznicy pacyfikacji w katowickiej kopalni Wujek. Projekt ten będzie realizowany we współpracy ze Śląskim Centrum Wolności i Solidarności w Katowicach.

Ważnym i oczywistym dla nas celem będzie kontynuacja i ciągły rozwój oferty edukacyjnej, dostosowanej do każdej grupy wiekowej, zwłaszcza dla osób wykluczonych dotąd ze sfery kultury ze względu na specjalne potrzeby. W planach wydawniczych znalazło się przede wszystkim upowszechnianie interdyscyplinarnego charakteru bytomskiego muzeum w dziedzinach: archeologii, etnografii, przyrody, historii i sztuki. Kontynuacji doczekają się punktowane i recenzowane, naukowo-badawcze serie wydawnicze, a także monografie, katalogi zbiorów, wystaw oraz publikacje popularno-naukowe i edukacyjne. Szczególnie miejsce znajdzie wśród nich wydanie katalogów nowych wystaw stałych.

Istotnym zadaniem pracowników merytorycznych będzie opracowywanie katalogów towarzyszących stworzonym wystawom stałym w oparciu o wyniki najnowszych badań naukowych. Jednocześnie będą kontynuowane prace badawcze nad zbiorami oraz badania terenowe, prowadzone przez działy: przyrody, archeologii i etnografii, aby zapewnić dalszą, pozytywną ewaluację w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, jakiej jest poddawane Muzeum Górnośląskie w Bytomiu w związku z uzyskanym już statusem jednostki naukowej. Szeroki wachlarz specjalizacji merytorycznych pozwoli instytucji na kontynuację projektów konferencyjnych oraz ciągłą współpracę z uczelniami, organizowanie praktyk i staży studenckich, a także umożliwi pracownikom czynny udział w zewnętrznych konferencjach i sympozjach naukowych.

W przypadku działań promocyjnych, kluczowym zadaniem w czasie prowadzonej przebudowy gmachu wystawienniczego będzie wdrożenie strategii marketingowej, skierowanej na wydarzenia planowane w przestrzeni budynku dawnego starostwa. Chodzi przede wszystkim o ciągłą obecność w mediach społecznościowych, kolportaż materiałów informacyjnych, prowadzenie precyzyjnie skonfigurowanego *media planningu*, organizowanie wydarzeń medialnych oraz wystawienniczych, do których pozyskiwani będą patroni.

Obecnie, we współpracy z pracownikami działów zbiorów, rozpoczęły się prace nad aktualizacją oferty edukacyjnej, obejmującej ścieżki dydaktyczne do przygotowywanych, nowych wystaw stałych w gmachu przy pl. Jana III Sobieskiego 2. Ich realizacja przewidziana jest na lata 2028-2030. Z kolei pracownice konserwacji rozpoczęły proces restauracji i konserwacji obiektów przeznaczonych na zaplanowane wystawy stałe.

Promocja projektu *Modernizacja infrastruktury Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu wraz z budową nowych wystaw stałych, w aspekcie rozwijania kompetencji kulturowych społeczeństwa* będzie prowadzona od momentu uzyskania dofinansowania do końca okresu jego trwałości. Przewidywane działania obejmą w szczególności:

- umieszczenie odpowiednich logotypów na wszystkich działaniach informacyjnych i promocyjnych, dotyczących projektu, jak np.: ulotki, publikacje, notatki prasowe, strony internetowe, newslettery, materiały filmowe i promocyjne, spotkania; na dokumentach i korespondencji dotyczącej projektu,
- umieszczenie naklejek ze znakami na zakupionych elementach wyposażenia wystaw,
- umieszczenie tablic informacyjnych według obowiązujących wzorów na budynku muzeum,
- umieszczenie opisu projektu na stronie muzeum i profilach społecznościowych,
- organizację wydarzenia na otwarcie nowych wystaw, przygotowanych w ramach projektu z zaproszeniem przedstawicieli Komisji Europejskiej i Instytucji Zarządzającej (planowana data wydarzenia to grudzień 2027),
- organizacja dnia otwartego i oprowadzań kuratorskich w związku z otwarciem nowych wystaw (planowana data wydarzenia to grudzień 2027),
- przekazanie informacji o projekcie do Biura Prasowego Urzędu Miejskiego w Bytomiu oraz lokalnej prasy,

- udział w Dniach Otwartych Funduszy Europejskich i innych wydarzeniach w mieście i regionie, promujących fundusze unijne – jeżeli będą organizowane.

Promocja prowadzona będzie prostym i zrozumiałym językiem, zgodnie z zasadą równego dostępu i prostego przekazu. Działania informacyjno-promocyjne będą dokumentowane przez wyznaczonego pracownika muzeum.

Szczególnie bardzo zależy nam na podkreślaniu działań na rzecz eliminowania barier dla osób ze szczególnymi potrzebami, przyczyniania się do zwiększania dostępności produktów i usług w przestrzeni publicznej oraz projektowania uniwersalnego.

Kolejnym, niezwykle pilnym zadaniem, będzie przeprowadzenie kompleksowych prac konserwatorskich i modernizacyjnych budynków Muzeum Górnosląskiego w Bytomiu, przy ul. Korfantego 34 i 34a, czyli dawnego starostwa i wozowni. Nadrzędnym celem przedsięwzięcia staną się działania na rzecz zabezpieczenia zabytkowej zabudowy przed degradacją, przywrócenie historyczno-artystycznej atrakcyjności budynkom wpisanym do rejestru zabytków woj. śląskiego, a także dostosowanie ich do współczesnych wymogów technicznych, wynikających z metodologii współczesnego muzealnictwa. Równocześnie konieczne jest podniesienie bezpieczeństwa zbiorów, a także poszerzenie funkcji budynków poprzez zagospodarowanie dotąd niewykorzystywanych przestrzeni strychu. Wynikiem prac powinno być m. in. odzyskanie potencjału technicznego instytucji dla realizacji celów programowych/ statutowych oraz obniżenie kosztów eksploatacyjnych budynku dzięki dociepleniu dachu. Finalnie możliwe będzie rozbudowanie oferty muzeum o nowe, plenerowe zajęcia edukacyjne, co przyczyni się do wzrostu frekwencji. Wzrośnie jednocześnie też sama wartość infrastruktury muzeum.

W budynku dawnego starostwa konieczne będzie wykonanie prac konserwatorskich, polepszających stan techniczny elewacji wraz z renowacją historycznych elementów architektonicznych. Wnętrza, zwłaszcza magazyny i pomieszczenia biurowe, będą wymagały dostosowania do współczesnych wymogów technicznych, obowiązujących przepisów ppoż. i BHP, a sale wystawowe i reprezentacyjne: Sala Górczyckiego i Kolumnowa -odrestaurowania. Obok wymienionych prac niezbędne będzie zaadaptowanie strychu do działalności muzealnej, wiążące się ze zleceniem częściowej wymiany drewnianych elementów konstrukcyjnych dachu i jego docieplenie. Równie ważne będzie przeprowadzenie wymiany stolarki okiennej oraz konserwacja stolarki drzwiowej i boazerii. Chęć dostosowania budynku do aktualnych potrzeb zwiedzających, w tym osób ze szczególnymi potrzebami, wymaga poważniejszych ingerencji, polegających na wymianie przestarzałych instalacji: elektrycznej i wodno-kanalizacyjnej oraz zainstalowaniu windy. Jest to szczególnie ważne, ponieważ obecnie występujące w budynku bariery architektoniczne uniemożliwiają swobodny i pełny dostęp osobom niepełnosprawnym. Konieczne jest każdorazowe angażowanie pracowników muzeum i udzielanie przez nich fizycznej pomocy.

Przeprowadzenia prac konserwatorskich, polepszających m. in. stan techniczny elewacji, będzie wymagać także zabytkowy budynek wozowni. W jego przypadku najważniejsze stanie się zaadaptowanie wnętrza i zmiana sposobu ich użytkowania, tj. przekształcenie ich w pomieszczenia magazynowe i biurowe. Niezbędne będą też inne prace: wymiana instalacji

wodno-kanalizacyjnej i elektrycznej, docieplenie dachu, przeprowadzenie renowacji klatki schodowej z dostosowaniem jej do przepisów prawa budowlanego i ppoż., dobudowanie wyjścia awaryjnego. Ostatnim etapem będzie przeprowadzenie renowacji historycznych elementów architektonicznych. Planowo renowacji powinno zostać poddane także zabytkowe ogrodzenie wokół budynków (łącznie z dwiema bramami) wraz z metaloplastyką wieńczącą bramy, budową ogrodzenia nawiązującego do części zabytkowej wokół nieogrodzonego terenu posesji. Dopelnieniem całości nowego założenia będzie aranżacja zieleni wokół budynków z wkomponowaniem w nie przestrzeni edukacyjnych oraz wykonanie oświetlenia posesji wraz z podświetleniem historycznych elementów architektonicznych elewacji dawnego starostwa.

Aktualnie muzeum czyni przygotowania do przyszłej aplikacji projektu w nowej perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2028-2034. Realizacja powyższych wyzwań, stojących przed instytucją, umożliwi Muzeum Górnośląskiemu w Bytomiu, będącemu od lat liczącą się w kraju placówką o imponującym dorobku i autonomicznym programie oraz ogromnym zasobie merytorycznym i kulturotwórczym, pełne wykorzystanie swojego potencjału.

Monika Cholewa